

Щодо перспектив розвитку світової торгівлі у 2022 р. і 2023 р.

І. Ус, к.е.н., головний консультант відділу нових викликів

Розглянуто прогноз Світової організації торгівлі (СОТ) стосовно динаміки світової торгівлі в 2022–2023 рр. Визначено регіони, в яких торгівля розвиватиметься інтенсивніше.

Висновки

Очікується сповільнення зростання світового ВВП з 5,7 % (2021 р.) до 2,8 % – у 2022 р. та 3,2 % – у 2023 р.

Уперше з початку широкомасштабної війни, яку РФ розпочала в Україні 24 лютого 2022 р., СОТ у своїх заявах визнала Російську Федерацію стороною у війні.

Прогноз щодо очікуваного зростання фізичного обсягу світової торгівлі товарами за підсумками 2022 р. був погіршений з 4,7 до 3 %. Також зазначається, що і цей прогноз може переглядатися через невизначеність розвитку подій. Проте в 2023 р. очікується зростання на 3,4 %.

З початку широкомасштабної війни РФ проти України Світова організація торгівлі та її офіційні особи уникали коментарів щодо вторгнення РФ. Уперше про «наявність конфлікту» йшлося 2 березня 2022 р. в заяві Генеральної директорки цієї організації Нгозі Оконджо-Івеала, проте Російська Федерація в тексті не згадувалася. Протягом місяця інших офіційних заяв СОТ з приводу ситуації в Україні не було.

Згодом, 11 квітня 2022 р., СОТ представила доповідь «Криза в Україні. Наслідки війни для глобальної торгівлі та розвитку»¹, а наступного дня – 12 квітня 2022 р. – оприлюднила свій прогноз щодо розвитку світової торгівлі в 2022–2023 рр.² Основні тези цих документів полягали в тому, що широкомасштабна війна Російської Федерації проти України створює ризики для відновлення світової торгівлі, яка після пандемії коронавірусу розвивається слабо. Важливим є те, що вперше з початку воєнних дій в Україні СОТ у своєму документі чітко визначила Російську Федерацію стороною в цій війні.

Саме зважаючи на воєнні дії в Україні, економісти СОТ переглянули свої прогнози щодо розвитку світової торгівлі протягом наступних двох років. Відповідно до оновленого прогнозу в 2022 р. очікується зростання фізичних обсягів торгівлі товарами на 3 % (у жовтні 2021 р. прогнозувалося зростання

¹The Crisis in Ukraine: Implications of the War for Global Trade and Development / WTO. 2022. 36 p. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/imparctukraine422_e.pdf

²Russia-Ukraine Conflict Puts Fragile Global Trade Recovery at Risk / WTO. 2022. 12 April. https://www.wto.org/english/news_e/pres22_e/pr902_e.htm

на 4,7 %) та на 3,4 % – у 2023 р. Водночас експерти СОТ застерігають, що, з огляду на ситуацію в Україні, вони у своїх оцінках менш упевнені, ніж зазвичай.

Найважливішим безпосереднім економічним наслідком широкомасштабної війни РФ проти України стало різке зростання цін на сировину. Незважаючи на порівняно незначні частки у світовій торгівлі та виробництві, Україна та Росія є ключовими постачальниками товарів першої необхідності, зокрема продуктів харчування, енергетичних товарів і добрив, експорту яких нині загрожують воєнні дії, що тривають на території України. Наразі постачання зернових через українські чорноморські порти припинено, що матиме негативні наслідки для продовольчої безпеки бідних країн.

Широкомасштабна воєнна агресія РФ проти України не єдиний чинник, який впливає на світову торгівлю на цей момент. Нові протикоронавірусні обмеження, запроваджені в Китаї, посилюють розриви в ланцюгах постачання товарів. Це може призвести до відновлення дефіциту виробничих потужностей і зростання інфляції.

Також економісти СОТ очікують, що світовий ВВП у 2022 р. зросте на 2,8 %, що на 1,3 в. п. нижче від попереднього прогнозу (зокрема, у жовтні 2021 р. СОТ прогнозувала зростання світового ВВП впродовж 2022 р. на 4,1 %). Водночас Світова організація торгівлі прогнозує в 2023 р. зростання світового ВВП на 3,2 %. Отже, спостерігається уповільнення зростання світового ВВП проти прогнозного показника 2021 р., який становив 5,7 %.

Зважаючи на зазначені чинники та наявні ризики для світової торгівлі, крім базового сценарію (зростання на 3 %), економісти СОТ встановили коридор можливої динаміки торгівлі наприкінці 2022 р. між скороченням на 0,5 % та зростанням на 5,5 %. При цьому фахівці СОТ зазначають, що швидке завершення воєнних дій в Україні сприятиме кращому зростанню світової торгівлі.

Прогноз світової торгівлі товарами на 2022 р.

Попри воєнні дії в Україні та санкції, запроваджені проти Російської Федерації, за підсумками 2022 р. у регіоні СНД (за класифікацією СОТ Україна не належить до цього регіону) прогнозується зростання експорту на 4,9 %. Найбільш суттєве зростання (на 11 %) прогнозується в регіоні Близького Сходу, зростання експорту в інших регіонах буде значно меншим, зокрема: у Північній Америці – на 3,4 %; у Європі – на 2,9 %; Африці – на 1,4 %. Водночас прогнозується скорочення експорту країн Південної Америки на 0,3 %.

Щодо фізичних обсягів імпорту товарів очікується, що в 2022 р. регіон СНД буде єдиним, де станеться скорочення, а його обсяги становитимуть 12 %. В інших регіонах прогнозується зростання імпорту товарів, а саме: в країнах Близького Сходу – на 11,7 %; у Південній Америці – на 4,8 %; у Північній Америці – на 3,9 %; у Європі – на 3,7 %; в Африці – на 2,5 % та в Азії – на 2 %.

Зазначимо, що економісти СОТ понизили свої прогнози щодо експорту та імпорту в усіх регіонах світу за винятком Близького Сходу. Обсяги експорту та імпорту країн Близького Сходу можуть збільшитися завдяки можливому зростанню постачання енергоносіїв.

Прогноз світової торгівлі товарами на 2023 р.

Згідно з прогнозами СОТ на 2023 р. очікується зростання фізичних обсягів світової торгівлі на 3,4 %. Найбільш суттєво фізичні обсяги експорту збільшаться у країнах Північної Америки (на 5,3 %) й країнах Азії (на 3,5 %). Менші темпи зростання експорту прогноуються для країн Близького Сходу (на 2,9 %), СНД (на 2,8 %), Європи (на 2,7 %), Південної Америки (на 1,8 %) та Африки (на 1,1 %).

Фізичні обсяги імпорту товарів зростуть у країнах Близького Сходу (на 6,2 %), Азії (на 4,5 %), Африки (на 3,9 %), Європи (на 3,3 %), Південної Америки (на 3,1 %) та Північної Америки (на 2,5 %). Водночас прогнозується збереження тенденції до скорочення фізичних обсягів імпорту в регіоні СНД, темпи якого становитимуть 5,2 %.

Прогноз світової торгівлі послугами

Вартість торгівлі комерційними послугами в 2021 р. зросла на 15 % – до 5,7 трлн дол. США. За прогнозами СОТ, торгівля послугами також постраждає через широкомасштабну війну РФ проти України, зокрема це стосується транспортної сфери, яка охоплює контейнерні та пасажирські авіа-

перевезення. Крім того, західні санкції проти російських компаній і фізичних осіб, імовірно, дуже вплинуть на торгівлю комерційними послугами.

У 2021 р. Російська Федерація посідала 19-те місце серед імпортерів послуг із часткою у світовій торгівлі 1,4 % та 24-те місце – серед експортерів послуг із часткою 0,9 %. Імпорт послуг становив 74 млрд дол. США, а експорт – 55 млрд дол. США.

Значну частку імпорту послуг РФ становить оперативний лізинг літаків, переважно в Ірландії. У 2019 р. російські платежі за оперативний лізинг літаків із ЄС становили 3,9 млрд дол. США, з яких 2,6 млрд дол. США було сплачено Ірландії. У 2020 р. російський імпорт оперативного лізингу знизився на 44 % через пов'язані з пандемією коронавірусу обмеження подорожей.

Прогноз світового ВВП

Наведені вище прогнози розвитку світової торгівлі спричинили перегляд економістами СОТ наданих ними прогнозів щодо світового ВВП. Якщо в жовтні 2021 р. очікувалося, що зростання світового ВВП в 2022 р. сягне 4,1 %, то відповідно до чинного прогнозу це зростання становитиме 2,8 %.

Значною мірою на таке зниження прогнозу вплинули перспективи розвитку економік країн СНД, насамперед Російської Федерації. Так, якщо в жовтні 2021 р. передбачалося, що ВВП країн СНД у 2022 р. зросте на 3,4 %, то оновлений прогноз свідчить про його скорочення на 7,9 %. В інших регіонах прогнозується зростання ВВП, проте в менших обсягах, ніж вважалося в попередньому прогнозі.

Щодо прогнозів на 2023 р., то очікується продовження скорочення ВВП країн СНД на 0,1 %, хоча загалом у світі ВВП збільшиться на 3,2 %.